

De archeozolder

Archeologie en paleontologie

Beste bezoeker, in deze ruimte trachten wij een beeld te schetsen van de resten die in onze ondergrond terug te vinden zijn. Dit betreft zowel stukken van een menselijk verleden (**archeologie**) als stukken die horen bij het verleden van dieren en planten (**paleontologie**).

Begin jaren 1970 ontstond onze vereniging rond de vondsten van de opgravingen van het 16de-18de eeuwse lusthof "Gallifort". Vandaag vormen zij nog steeds de kern van onze archeologische collectie.

Naast de stukken die de vereniging zelf heeft opgegraven, 50 jaar geleden, bestaat de collectie uit de verzamelingen en prospectievondsten uit onze omgeving van o.a. A. Goossens, W. Michielsens, J. Pittoors, F. Engels, P. Hendrickx, L. Peeters, R. Janssens en P. Verstappen.

In deze ruimte bevindt zich ook een onderdeel paleontologie. De meeste van deze miocene en pliocene stukken zijn aangetroffen in de zandgronden die in het Antwerpse erg rijk zijn aan zeefauna. Walvissen, dolfijnen en haaien zijn de absolute toppers waarvan een groot deel door L. Peeters is verzameld tijdens de werken aan de "E3" in de jaren 1960.

Verder bestaat de collectie vooral uit stukken uit onze omgeving vanaf het paleolithicum tot de moderne tijd. Silex bijlen en pijlpunten, ijstijdfauna, Merovingische biconi, grijs aardewerk uit de volle middeleeuwen, fragmenten van een vuurbok uit de Romeinse periode zijn een greep uit het ruime aanbod. Daarnaast biedt de ijzertijdcollectie met aardewerk, glazen armbandfragmenten en de waterput (gedateerd +/- 240 v.C.), gevonden onder de funderingen van het "Gallifort" een tweede hoogtepunt in deze ruimte.

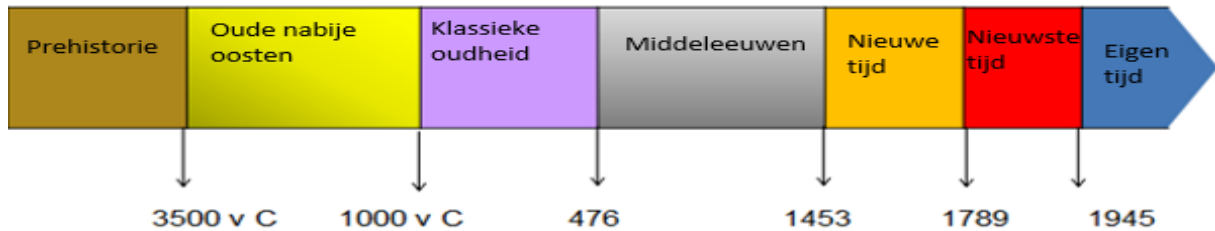
Graag bedanken we de mensen die zich voor deze zaal hebben ingezet. Het betreft in eerste instantie onze eigen vrijwilligers (in het bijzonder Paul Van doren) maar daarnaast ook Frank Hardies die onze maquettes heeft gemaakt, Mark Bosselaers die onze paleontologische collectie heeft geïnventariseerd en heel wat stukken heeft

geconsolideerd en Mark Van Den Poel (†) en Lief Meulepas (†) die tientallen stukken aardewerk hebben gerestaureerd.

Wij wensen jullie een leerrijk bezoek.

De archeologische kasten volgen we in tegenwijzerzin.

De paleontologische kasten volgen we in wijzerzin.

De Prehistorie – de Steentijden

Geologische perioden	Absolute tijdschaal	Archeologische perioden	gecalibreerde jaren	
Subatlantisch	heden	Nieuwe tijd	1500	
	1000 na Chr.	Middeleeuwen	Laat	
	0		Vroeg	
	1000 voor Chr.	Romeinse tijd	Laat	
2000	Midden			
Subboreaal	3000	Vroeg	70 na Chr.	
	4000	IJzertijd	12 voor Chr.	
	5000		Laat	
	6000		Midden	
Atlantisch	7000	Vroeg	250	
	8000	Bronstijd	500	
	9000		Laat	
	10000		Midden	
	Boreaal	11000	Vroeg	800
		12000	Neolithicum	1100
		Midden		
		Vroeg		
Preboreaal		Laat	1800	
		Midden	2000	
Jonge Dryas stadiaal		Vroeg	2850	
		Mesolithicum	4200	
Bølling-Allerød interstadiaal			Laat	4900/5300
		Midden	6450	
	Vroeg	7100		
	Paleolithicum	Laat	8800	
		Midden	35000	
	Vroeg	300000		

De prehistorie ... lange tijd een mysterieuze periode van holbewoners en dinosaurussen. Een periode waarvan weinig geweten was (en is) en waarover vooral veel gefantaseerd werd. Zo waren de dinosaurussen al lang uitgestorven (ongeveer 65 miljoen jaar geleden) toen de eerste mens op aarde verscheen (ongeveer 3,5 miljoen jaar geleden) ondanks de verhalen die films en stripverhalen ons brengen.

Prehistorie wil letterlijk zeggen: de periode vóór de historie/geschiedenis. Daarom ook het synoniem voorgeschiedenis. Men spreekt van geschiedenis vanaf het moment dat mensen in een

bepaalde streek kunnen **lezen en schrijven**. In de Prehistorie had men deze techniek dus niet onder de knie. Men spreekt ook wel eens van **steentijden** omdat steen het materiaal is dat het best die tijd heeft overleefd.

Ondertussen heeft de wetenschap ons heel wat meer bijgeleerd over dit verleden. We gebruiken in het museum de wetenschappelijke indeling zoals ze voor onze streken wordt gehanteerd. Immers niet overal gaat verandering even snel. Zo leven bv. de bosjesmannen in Afrika nog altijd zoals onze verre voorouders in het Mesolithicum:

Paleolithicum: +/- 2.500.000 – 12.000 jaar voor Christus (v.C.)

Mesolithicum: +/- 12.000 – 5.500 v.C.

Neolithicum: +/- 5.500 – 1.800 v.C.

Paleolithicum

Oude steentijd: Opgedeeld in drie periodes:

Oud – Paleolithicum : 2.500.000 – 250.000 v.C.

Midden – Paleolithicum: 250.000 – 35.000 v.C.

Jong – Paleolithicum: 35.000 BP – 12.000 v.C.

Algemeen: De mens onderscheidt zich van andere dieren door enkele duidelijke kenmerken: **hij loopt rechtop, heeft een grotere herseninhoud, is handig en communiceert a.h.v. taal met soortgenoten.** Hij verspreidt zich vanuit Afrika over de hele wereld, vervaardigt gebruiksvoorwerpen en maakt gebruik van vuur. Tegen het einde van deze periode begraven mensen hun soortgenoten en wordt de eerste kunst gemaakt (oa. grotschilderingen). Bij ons zien we eerst de Neanderthalers (Homo Sapiens Neanderthalensis) verschijnen, daarna onze huidige soort (Homo Sapiens Sapiens).

Kast Paleolithicum:

Het oudste menselijk voorwerp uit onze collectie is **1**. Een levallois werktuig uit het midden-paleolithicum, afkomstig uit Emblem. Het voorwerp is +/- 80.000 jaar oud en had verschillende functies (mes, slagwapen, schraper, graafwerktuig). Een typisch kenmerk voor deze oude werktuigen. Deze voorwerpen werden gemaakt door de neanderthalers in de ijstijden.

De in Deurne teruggevonden voorwerpen dateren uit jongere periodes, namelijk het laat-paleolithicum en het neolithicum. Ondertussen zijn de neanderthalers uitgestorven en vervangen door onze versie van de homo sapiens. Bij **5** vind je enkele stukken uit het laat-paleolithicum afkomstig van de Bremweide. Ook in het Rivierenhof werden paleolithische resten teruggevonden.

2 Bifaciaal werktuig uit het midden-paleolithicum

3 Levallois spits uit het midden-paleolithicum

7a Biconcave eindschrabber uit het laat-paleolithicum

7b Tjonger pijlpunt uit het laat-paleolithicum

10 Dissel uit het laat-paleolithicum

5 Spitsafslag, bec op afslag en ingesnoerde eindschrabber afkomstig van de Bremweide en geretoucheerde kling gevonden nabij de Hoogmolenbrug.

6 Geretoucheerde kling en spits gevonden ter hoogte van de Piottenberg in Borgerhout

Silex bewerking: Bovenaan in de kast kan je op afbeeldingen verschillende vormen van silexbewerking terugvinden. Silex (vuursteen) is de meest gebruikte grondstof voor wapens en werktuigen in de prehistorie. De reden hiervoor is de gemakkelijke bewerkbaarheid, gecombineerd met een hardheid en scherpte die je bij weinig andere steensoorten terugvindt. De stukken omvatten voorbeelden van kernfragmenten **8/9/11** (het stuk steen waar men mee begint te werken), de afslagen **9/11** (halfproducten die nog een verdere afwerking nodig hebben) en klopstenen **8** (om afslagen te verkrijgen). De dissel 4 diende om de vuursteen los te hakken uit de kalklagen waarin ze ontstaan. Deze dissel is afkomstig van de mijnen in Spiennes.

Mesolithicum en Neolithicum

Midden en Nieuwe Steentijd:

Mesolithicum: 12.000 v.C. – 5.500 v.C.

Neolithicum: 5.500 v.C. – 1.800 v.C.

Algemeen: Vanaf het einde van de laatste ijstijd vinden allerlei veranderingen plaats bij de mens. De bewerking van silex bereikt zijn fijnste vorm. De eerste dieren worden getemd maar de mens blijft nog wel rondtrekken (**mesolithicum**). Waarschijnlijk de belangrijkste verandering die ooit in de menselijke “geschiedenis” plaatsvindt, is de **neolithische revolutie**. De mensen **ontdekken de landbouw en gaan op één plaats wonen**. De gevolgen hiervan zijn niet te overzien. Sociale verschillen worden benadrukt en de vrouw verliest haar belangrijke positie van kinderdrager. De kinderen die immers zo belangrijk zijn voor de kortlevende jagerverzamelaar worden minder belangrijk voor de sedentaire boer wiens levensverwachting sterk stijgt en voor wie (te) veel kinderen eerder een last worden.

Tafeldeel Mesolithicum en Neolithicum:

Enkele van de fijne spitsjes uit het mesolithicum werden op de Brem **11** gevonden. Kenmerkend voor deze mesolithische pijlpunten is dat zij klein zijn en dikwijls de vorm hebben van een meetkundig figuur: driehoek, trapezium, ... **10/11**. Tegen het einde van het mesolithicum worden ook bladspitsen vervaardigd (vorm van een blad) **12** een traditie die in het neolithicum wordt verdergezet **12**. In de nieuwe steentijd worden de spitsen vooral ruwer **13** om tegen de overgang naar de metaaltijden tot mooie soms gevleugelde pijlpunten te komen **14/15**.

8 gereconstrueerde pijl met spits en zijsnede

16 pijlpunten uit India

17 pijlpunt uit Frankrijk

Stenen en aardewerk materiaal zal je in onze kasten dikwijls terug vinden. **Organisch materiaal** (dierlijk of plantaardig) heel wat minder. Dit laatste rot immers snel weg nadat het in of op de bodem terechtkomt. Enkel wanneer het in een zuurstofarm milieu (een waterput, de bodem van een rivier, ...) terecht komt, kan het overleven.

In de steentijd gebruikte men ook hoorn en been om er wapens en werktuigen mee te maken. Veel van dit materiaal werd uit de Schelde opgebaggerd. Ook andere niet duidelijk bewerkte resten uit dezelfde periode vind je in dit kastdeel.

1 touwsplitser (?) uit hoorn

2 hoornpit edelhert

3 bijl/hamer uit hertegewei

4 hak uit hertegewei

5 uit been gesneden harpoen

6 naald uit been

7 spaakbeen homo sapiens sapiens

Kast Mesolithicum en Neolithicum:

Dat de mens steeds meer gespecialiseerde voorwerpen gaat gebruiken, kan je in deze kast merken. Een typisch materiaal uit het mesolithicum is het **Wommersom kwartsiet 19**, een grondstof die uit Vlaams-Brabant afkomstig was en waarschijnlijk

volledig opgebruikt is vóór het Neolithicum. De bewerkte stukken betreffen een kernfragment, een krabber en verschillende spitsen.

Je vindt krabbers (om huiden schoon te maken, bomen en takken te ontschorsen, ...) **22-26**, boren **16**, stekers **15**, klingen (snijvoorwerpen) **17**, een zaagje **13**, kerven (bedoeling nog niet echt duidelijk) **14**, speerpunten **18**, een maalsteen **20** en slijpstenen **21** in deze kast terug.

Naar het einde van steentijden worden voorwerpen gemaakt die de eerste (gladde) koperen en bronzen voorwerpen imiteren: pijlpunten met vleugels en gepolijste voorwerpen zoals beitels en bijlen **1-2 en 5-10**.

Typisch voor deze periode waarin mensen op één plek blijven wonen en aan landbouw doen, zijn disseltjes **3-4**. Een werktuig waarmee je in de grond kan hakken, gebruikt door boeren. Aardewerk **12** is ook een nieuw gebruik uit deze periode. In onze streek werd tot nu toe niet zo veel aardewerk van deze periode teruggevonden (of herkend!). De fragmentjes uit de kast zijn afkomstig van een trechterbeker uit Noord-Nederland.

De rode oker **27**, tot slot, werd voornamelijk gebruikt voor rituelen (om mensen en dingen te beschilderen) en werd gemalen op stenen.

Dieren uit de IJstijden

IJstijden:

Günz: 1.150.000 – 900.000 B.P. (Voor het nu ... richtjaar 1950)

Mindel: 420.000 – 400.000 B.P.

Riss: 150.000 – 380.000 B.P.

Würm: 117.000 – 10.000 B.P.

Algemeen: Een ijstijd is een periode waarin de **gemiddelde jaartemperatuur** voor een groot deel van de aarde **lager is dan 0 graden**. Meestal spreken wij over de laatste ijstijden die onze aarde heeft gekend ook al is dit een fenomeen van alle tijden. Er was toen minder zee (je kon bv naar Groot-Brittannië wandelen) en een veel grotere ijskap. In onze streken smolt sneeuw en ijs in de zomer maar blijft de ondergrond het hele jaar bevroren (**permafrost**). Dat er in deze streken andere diersoorten leefden dan degene die wij nu kennen, is vrij normaal. De meeste dieren

die in deze kast tentoongesteld worden, leefden tijdens de laatste ijstijd. Een heel deel uitzonderlijke diersoorten is echter uitgestorven, deels omdat ze zich niet konden aanpassen aan een warmer klimaat, deels omdat ze geconfronteerd werden met een nieuwe, onverzadigbare jager: DE MENS

Kast IJstijden:

1 schedel kleine **hond** (metaaltijden?)

2 schedel **schaap** (metaaltijden?)

3 fragmenten **bever** (metaaltijden?)

4 gewelfragmenten en **5** bekkenfragment met rechterpoot van een **reuzenhert**

6 tand van een **holenbeer**

7 tanden, **8** schouderbeen, **9** ruggenwervel, **10** halswervel, **11** borstwervel, **12** fragment slagtang, **13** opperarmbeen, **14** hielbeen en **15** voetwortelbeentje van een **mammoet**

16/17 ruggenwervels, **18** fragment schedeldak, **19** teenkootjes en **20** een tand van een **wolharige neushoorn**

21 hoornen, **22** pootbeenderen en **23** een ruggenwervel van een **oeros**

24 ruggenwervels van een **steppenwisent**

25 axis van een **paardachtige**

Metaaltijden

Bronstijd en IJzertijd:

Bronstijd: 1.800 v.C. – 800 v.C.

IJzertijd: 800 v.C. - 50 n.C.

Algemeen: Tegen het einde van de prehistorie gaat de mens van het gebruik van steen overschakelen op het **gebruik van metalen**. Eerst wordt het gemakkelijk bewerkbare koper gebruikt, later brons. Het onder de knie krijgen van stevigere metalen hangt grotendeels samen met de temperatuur die men in de smeltovens kan bereiken. Daarom is ijzer ook het laatste en sterkste in het rijtje. **Sociale verschillen vergroten**. Getuige hiervan zijn de vorstengraven die op verschillende plaatsen opduiken.

Boomstamwaterput

Deze waterput werd in de jaren '50 in Ranst aangetroffen bij de aanleg van de E313. Het betreft waarschijnlijk een (vroeg?)middeleeuwse waterput. In een ander exemplaar, gevonden op dezelfde plek maar minder goed bewaard, werden Romeinse dakpannen aangetroffen.

Kast in waterput:

Bodem: Bronzen voorwerpen zijn een duidelijk kenmerk van de Bronstijd. In de Schijn werden verschillende bronzen hulsbijlen uit de late bronstijd gevonden. Net zoals organische stoffen blijven metalen beter bewaard in zuurstofarme milieu's, anders gaan ze "corroderen" (bv. het roesten van ijzer). Vooral uit de overgang late bronstijd – vroege ijzertijd werden in onze streken **urnengraven** ontdekt. Borsbeek, Wijnegem, Wommelgem en Wilrijk leverden zulke grafvelden op.

1 bronzen speerpunt

2 en 3 bronzen hielbijl

4, 5 en 6 hulsbijlen, 3 is van hetzelfde type als de stukken die in de Schijn zijn teruggevonden

De grote urne is afkomstig uit en grafheuvel in Weelde.

Middenste schap: Vooral uit de overgang late bronstijd – vroege ijzertijd werden in onze streken **urnengraven** ontdekt. Borsbeek, Wijnegem, Wommelgem en Wilrijk leverden zulke grafvelden op. Het graf met urne en 6 bijpotten uit Borsbeek hoort bij de rijkste graven uit deze periode uit België.

Hoogste schap: Een graf met urne en 2 bijpotjes uit Ranst. In het plastic zakje zie je het bewaarde deel van de crematieresten van dit graf.

Kast Metaaltijden:

Een enkel stuk uit de vroege ijzertijd is een eierschaaltje 1.

Vanaf de midden ijzertijd is er . een overdaad aan vondsten in onze omgeving. Overal rondom ons vinden we resten van nederzettingen uit deze periode die in de volksmond ook wel de Keltische periode wordt genoemd.

In Deurne werden begin jaren '70, bij de opgraving van het **Gallifort** Kasteel, de resten van een **ijzertijdwaterput** ontdekt die dateert uit de midden ijzertijd (ongeveer 250 v.C.) **6**. Zowel uit de midden- **13** als de late ijzertijd werden scherven teruggevonden op de Brem. Het fragment van een **weefgewicht 24** (hangt als gewicht aan de draden van een weefgetouw) is een opvallende scherv van dezelfde plek. .

Een ander uitzonderlijk stuk aardewerk is het bovenste stuk van een kop van een everzwijn dat deel uitmaakte van een vuurbok (de basis van een spit over een haardvuur) **25-26**.

Midden ijzertijd

2 besmeten kom uit Oelegem

3 hoog biconisch potje uit Wijnegem

4 schaal uit Wommelgem

5 biconisch potje uit Wommelgem

Late ijzertijd

7 grote pot met volledig dekkende groevenversiering uit Wijnegem

8 tonvormig potje uit Wommelgem

9 miniatuurpotje uit Wijnegem

10-11 spinsteen uit Wijnegem

12 speelschijfje uit Wijnegem

Glas is ook een nieuw en veel gebruikt materiaal om **armbanden en kralen** mee te maken. In onze collectie bevinden zich enkelvoudige **14-15**, 2-lobbige **16**, 3-lobbige **17**, 4-lobbige **18** en vijflobbige **19** armbandfragmenten in doorschijnend, blauw, purper en groen glas. Dit glas werd ingevoerd vanuit het Midden-Oosten. Ook het gebruik van **munten 22-23** nemen onze voorouders over uit de Middellandsezeeregio. In Deurne werd in de 19de eeuw een gouden stater gevonden in het Boekenbergpark.

20 voorbeelden van armbanden uit het Keltische kerngebied in Oostenrijk

21 kralen

Romeinse periode

+/- 50 v.C. – 400 n.C.

Algemeen: Rond het midden van de 1ste eeuw voor Christus komt de Romeinse veldheer **Julius Caesar** op het idee onze streken te veroveren. In enkele jaren slaagt hij er in om met zijn goed gedrilde en uitgeruste legioenen het sterk verdeelde gebied van de Galliërs te veroveren (zie **maquette**). Wij maken 4 eeuwen deel uit van het Romeinse rijk en worden **Gallo-Romeinen**.

Kast Romeinen: Ook al leverden sites als Wijnegem, Kontich en Mortsel al heel wat duidelijke sporen op, in Deurne werd deze periode vrij summier vastgesteld. Op de Brem **19** werden enkele scherven gevonden en ook in het centrum van Deurne Dorp kwamen enkele scherven (in onderzoek) aan het licht. De meeste stukken uit onze collectie zijn stukken uit het buitenland en enkele stukken van Morsel Steenakker en Grobbendonk.

Sinds deze periode gebruiken we dakpannen. De dakpannen **1** (2 tegulae 1 = platte, 1 imbrex = bolle) zijn afkomstig van de vicus (=nederzetting) van Kontich. Op de pannen liggen enkel stukken van het bekende Romeinse luxe-aardewerk terra sigillata **2,4** dat genoemd is naar zijn stempel **3**. Deze stukken zijn afkomstig uit Mortsel en Grobbendonk. **5** is afkomstig van de Bremweide.

De Romeinen verhandelden heel wat goederen doorheen het hele Romeinse rijk. De rand van een Zuid-Spaanse olijfolie-amfoor uit Grobbendonk **9** is er een voorbeeld van. Ook deze stukken aardewerk werden soms afgestempeld zoals je op het andere exemplaar **8** kan zien.

6 deksel kookpot 1ste eeuw uit Mortsel. Let op de gaatjes om stoom te laten ontsnappen!

7 Romeinse munten. Bemerkt de mooi uitgewerkte keizersportretten!

21 fragmenten glazen ribbelkom uit Mortsel en Grobbendonk

Ook heel wat sierraden en andere gebruiksvoorwerpen hebben de tand des tijds overleefd.

11 bronzen mantelspelden. Dienden om de gedrapeerde stoffen, die men droeg als kledij, vast te spelden.

12 speelschijfjes uit Grobbendonk. Ja de Romeinen kenden al gezelschapsspelen! Grobbendonk was waarschijnlijk het belangrijkste centrum van onze streken.

14-16 losse glazen kralen en halsketting

17 een eenvoudige en een meer uitgewerkte intaglio (inlegsteen voor een ring) uit Grobbendonk

18 binnenwerk slot uit Grobbendonk

19 weefgewicht afkomstig van de Bremweide

20 resten bronzen schaal. Let op de versiering!

21 bronzen pootje

22 glazen fles

23 hoofdjes van godinnenbeeldjes Minerva en Isis

24 fragment olielampje

25 resten fresco uit Pompeï. Ook bij ons werden rijke woningen met muurschilderingen versierd.

26 borden afkomstig uit het eifelgebied

Vroegmiddeleeuwse Periode

+/- 400 – 950

Algemeen: Vanaf ongeveer 250 komen vanuit het Oosten steeds meer groepen **Germanen** onze richting uit. Overbevolking van hun streken en de dreiging van de Hunnen zijn de twee voornaamste redenen waarom zij hun oorspronkelijke woongebieden verlaten. Eerst worden ze door de Romeinen geweerd, later gedeeltelijk toegelaten om de Romeinse grenzen mee te verdedigen. Langzaam maar zeker wordt de druk op de grenzen echter zo groot dat invallen onvermijdelijk zijn en het West-Romeinse rijk door deze volksverhuizers wordt overspoeld. De **Merovingen** en vanaf de achtste eeuw de **Karolingen** met **Karel de Grote** zijn de koninklijke families die hier in deze tijd de plak zwaaien. In **836** wordt **Deurne** samen met Antwerpen door de **Noormannen** verwoest (zie maquette).

Deze periode is een voor onze geschiedenis nog steeds onduidelijke periode. Niet voor niets sprak men vroeger over de “duistere middeleeuwen”. De laatste jaren heeft archeologisch onderzoek echter heel wat nieuwe informatie opgeleverd en langzaam maar zeker krijgen we zicht op een stuk geschiedenis dat ook bij ons zijn sporen heeft nagelaten. In Deurne werden in de zone tussen kerk en Schijn verschillende archeologische vondsten van materiaal uit deze tijd gedaan.

Kast Vroege Middeleeuwen:

- 1** Germaanse scherven uit de tijd van de volksverhuizingen (4de eeuw?) van Mortsel Steenakker.
- 2** menselijke resten uit een Merovingisch brandgraf (6de eeuw?)
- 3** verbrande kam uit een Merovingisch brandgraf (6de eeuw?)
- 4** verbrande kralen uit een Merovingisch brandgraf (6de eeuw?)
- 5** verbrande bronzen armband uit een Merovingisch brandgraf (6de eeuw?)
- 6** verbrande benen spinschijf uit een Merovingisch brandgraf (6de eeuw?)
- 7** verbrand aardewerk uit een Merovingisch brandgraf (6de eeuw?)
- 8** Merovingische kralen uit Ranst en Emblem
- 9** gedamasquineerde gesp en zilveren ring uit Deurne (?)
- 10** afgietsel gedamasquineerd riembeslag (zoals het in Borsbeek veel gevonden is)
- 11** 3 Merovingische biconische potten uit Noord-Frankrijk en de provincie Antwerpen
- 12** Merovingische spinsteen uit de provincie Antwerpen
- 13** Merovingische lanspunt uit de provincie Antwerpen

Vol- en laatmiddeleeuwse Periode

Volle middeleeuwen: +/- 950-1300

Late middeleeuwen: +/- 1300-1450

Algemeen: In de **volle middeleeuwen** vormen zich de meeste **steden** die we vandaag de dag nog steeds kennen. Het is de tijd waarin Brugge en Gent uitgroeien tot enkele van belangrijkste steden van Europa. Daarnaast komen ook de **landen** tot ontwikkeling. Het hedendaagse Vlaanderen bestaat tot lang na de middeleeuwen uit een Frans deel (Vlaanderen) en een Duits deel (Brabant – waar wij deel van uit maken – en Limburg). En niet te vergeten het is de tijd van ridders en burchten. Het Deurnse **Bischoppenhof** is hiervan een voorbeeld.

In 1302 vechten de meeste van onze heren aan de zijde van de Fransen mee tegen de Vlamingen. Het was helemaal geen strijd tussen Vlaamstaligen en Franstaligen maar een gevecht om de macht. Wij Brabanders zagen liever de Vlamingen minder macht krijgen en de Franse koning wilde zijn macht ook vergroten tegenover zijn machtige leenman de Graaf van Vlaanderen. Het is een tijd waarin epidemies als de **pest** en vele **oorlogen** onze gebieden teisteren. Het is echter ook de periode waarin onze streken onder de **Hertogen van Bourgondië** uitgroeien tot één van de rijkste streken van de wereld. Vanaf de 15de eeuw speelt ook Antwerpen een belangrijke rol in dit spel.

Onze collectie bevat naast verschillende losse vondsten ook een heel deel vondsten van **Reimerswael**. Waarschijnlijk zegt dit dorpje u niet veel. Het is één van de vele polderdorpen die de strijd tegen de Schelde niet gewonnen hebben en na de zoveelste stormvloed in de late middeleeuwen terug aan het water zijn gegeven. Een groot deel van deze dorpjes ligt nog veilig onder water en zand te wachten op archeologisch onderzoek.

Kast volle en late middeleeuwen:

14-15 bronzen belletjes van het Bischoppenhof en het Gallifort

16 munten van Hertog Jan III van Brabant (1329-1337)

17 spinsten

18 drinkbeker uit Reimerswael

19-20 scherven van vroeg- en volmiddeleeuws aardewerk uit het Maas-en Rijngebied.

21-22 koperen keteltjes waarvan het eerste opgebaggerd werd aan “Het Steen” rond 1870

23-31 aardewerk uit Reimerswael. Let op de spreeuwenpot **27**, een soort nestkast voor spreeuwen, de kandelaar **23**, de vetvanger **25** die onder bradend vlees werd gezet om het sap op te vangen en de vuurklok **29** die over brandend houtskool werd gezet om het smeulend te houden en zo warmte in de kamer te brengen.

Moderne tijden

Nieuwe tijd: +/- 1450-1750

Nieuwste tijd: +/- 1750-1945

Hedendaagse tijd: +/- 1945- nu

Algemeen: In deze periode groeien onze streken uit tot een bufferzone tussen de grote Europese staten Frankrijk en Duitsland. Door politieke samenloop van omstandigheden horen we ook tijdelijk bij het Spaanse rijk van Karel V. Het is onder deze vorst dat **Antwerpen** en omstreken zijn sterkste groei kent en tot de **grootste wereldhaven** uitgroeit. Zoals echter met mooie liedjes meestal het geval is, zij duren niet lang. Tegen het einde van de 16de eeuw zijn onze streken uit elkaar getrokken als gevolg van de **godsdienstoorlogen** en het daarmee samenhangende conflict tussen Spanje en de onafhankelijke Nederlandse provincies. **Deurne** bevindt zich **gedurende 200 jaar op of nabij de oorlogslinies**. Hierdoor werd het dorp meermaals platgebrand. Het grootste deel van onze collectie is afkomstig van de opgravingen van onze vereniging van het kasteel Gallifort. Dit kasteel wordt zowel in de 16de als in de 17de en 18de eeuw meermaals geteisterd en het zijn de uit deze vernielingen voortvloeiende afvallagen die ons de meeste voorwerpen hebben opgeleverd.

Kast moderne tijden:

Het merendeel van de vondsten betreft eenvoudige **huisraad**. Vooral kook- (kookpotten **3-4**, pannen **6-8**), keuken- (melkteilen **1-6**, kommen **3-7**) en eetwaar (borden **9-13**, schalen **13**, papkommen **11**, kruiken **10-28-29**, tassen **30**) springen in het oog. Daarnaast vinden we ook **luxestukken** terug **14-20-21-22-23-24** die enkel op tafel kwamen bij de rijke kasteelheren en hun gasten. Tinnen lepels **5** en glazen **36-37** horen eveneens bij deze categorie. Vooral het glas in “façon de Venise” **35** is

een uitzonderlijk stuk. **Luxeborden** dienen niet steeds voor tafelgebruik want sommige borden hebben gaatjes aan de achterzijde wat doet vermoeden dat ze **aan de muur** worden gehangen. Ook **tegels** horen aan de muur thuis. Onze mooiste stukken zijn in Antwerpse majolica **19**, een luxe-aardewerk dat in de 16de en het begin van de 17de eeuw in Antwerpen zelf werd vervaardigd. Van deze aardewerksoort bezitten we ook zalfpotten en borden. Van grotere afstand zijn de Italiaanse **Urbino faienza 18** en het **Chinees porselein 16**. Deze exotische voorwerpen worden in allerlei vormen nagemaakt **17-32**.

Leuke stukken zijn het **speelgoed**: waterfluitje **42** en miniatuurvaasje in Chinees Kangsi porselein **15**. De kans is echter groot dat het in beide gevallen om speelgoed van volwassenen gaat waarvan het eerste thuishoort in een pronkkast en niet in de poppenkast van een klein meisje! Echt speelgoed zijn de knikkers **49** en de varkensskootjes **50** die als bikkels werden gebruikt.

Ook de lollepot **30**, een pot die gebruikt werd om het onder de rokken van de dames warm te houden, is het vermelden waard.

12 deksel

14 schaal in Delts aardewerk met Wanli decor

25 kapiteelfragment met engelenkopje

26 gekruisigde Christus in been

27 het gedicht Gallifort van Theodoor Van Rijswijck

38 wijnfles

39 fragmenten van schoenzolen

40 votiefbeeldje in pijpaardewerk

41 fragmenten van pijpen

43 vingerhoed

44 fragment vensterglas

45 zalfpotjes

46 bronzen gotische kandelaar

47 kop van lans of afrastering

Paleontologie

Era	Periode	Tijdvak	Miljoen Jaar
Kenozoïcum	Kwartair	Holoceen	0,01
		Pleistoceen	2,5
	Tertiair	Plioceen	5
		Mioceen	26
		Oligoceen	37
		Eoceen	53
		Paleoceen	66
Mesozoïcum	Krijt		144
	Jura		190
	Trias		225
Paleozoïcum	Perm		280
	Carboon		360
	Devoon		395
	Siluur		430
	Ordovicium		500
	Cambrium		570
Precambrium			4600

Het grootste deel van onze collectie is afkomstig uit de zandlagen van het Antwerpse. Vooral in het mioceen (+/- van 23 tot 5,5 miljoen jaar geleden) en plioceen (+/- van 5,5 tot 2,5 miljoen jaar geleden) zijn in onze ondergrond heel wat resten van zeedieren bewaard gebleven.

Kast 1

In de eerste kast zien we vooral botten en tanden van walvissen. Deze groep bestaat uit baleinwalvissen en tandwalvissen. Tandwalvissen zijn dolfijnen en de potvis is bijgevolg de grootste levende dolfijn. Een sequentie van ruggenwervels hoort bij een primitieve dolfijn. Naast de tandwalvissen leefden toen ook verscheidene baleinwalvissen in onze zeeën. Voorouders van de noordkaper en de vinvis horen bij de gevonden exemplaren.

Kast 2

Buiten de ruggenwervels in kast 1 is ook deze kast volledig met dolfijnen gevuld. Zowel gewone dolfijnen, spitssnuitdolfijnen als langsnuitdolfijnen kwamen in onze streken voor. Eén snuitfragment is verwant aan een nu nog levende zoetwaterdolfijn.

Kast 3

Op het bovenste schap liggen enkele *Tasselia ordamensis* wat niet echt dierlijke fossielen zijn maar de versteende gangen van (baard)wormen. In de rechterhoek ligt een concretie van schelpen.

Op de twee middelste schappen zie je verscheidene schelpensoorten uit onze oerzeeën.

Walvissen zijn niet de enige zeezoogdieren die bewaard zijn gebleven. Op het onderste schap ligt fossielen van o.a. zeehond, walrus en zeekoe. Ook enkele botjes en fragmenten van een schild van een zeeschildpad zijn aanwezig. Tot slot liggen ook nog wat koraaltjes in de kast.

Kast 4

Links: Tot nu toe hebben we nog geen vissen tegengekomen. In deze kast vallen onmiddellijk de meest spectaculaire vissen op: de haaien. Haaien zwommen in vele soorten in onze oerzee. De bekendste en meest tot de verbeelding sprekende is waarschijnlijk de *Carcharocles megalodon* tot 16 meter lang kon worden. Van deze voorlopers van de witte haai liggen de grote tanden op het tweede schap.

Naast tanden van haaien liggen hier ook nog de tanden en stekels van roggen en visbotjes. Een speciaal fossiel zijn de neusbotten van de maanvis. Op het bovenste schap liggen ook nog wat botten van een prehistorisch paard. Die laatste zijn afkomstig uit de kleiputten van Rumst.

Aan de rechterzijde van deze kast liggen nog enkele andere fossielen die niet uit het Antwerpse komen. Prominent onderaan liggen enkele versteende houtresten van de versteende bossen van Hoegaarden. Het betreft fossielen van moerascipressen (het bos is ongeveer 54,9 miljoen jaar oud). Langs de E40 kan je nog enkele bomen in situ gaan bewonderen.

Van het visfossiel uit Spanje kunnen we enkele zeggen dat het uit het tertiair stamt (+/- van 66,0 tot 2,58 miljoen jaar geleden).

De zeeëgel uit Valkenburg en de belemniet (skelet van een pijlinktvis) uit Maastricht komen uit de krijtformaties van Nederlands Limburg. De krijtperiode duurt van +/- 145 tot 66 miljoen jaar geleden maar in Maastricht loopt deze periode slechts van 71 tot 66 miljoen geleden. Met deze fossielen zijn we in het tijdperk van de dino's aangekomen.

Ammonieten zijn schelpen van een uitgestorven soort inktvissen waarvan het exoskelet (=schelp) is bewaard. Onze exemplaren komen uit Frankrijk en dateren uit het trias (+/- van 251,9 tot 201,3 miljoen jaar geleden) en het jura (+/- van 201,3 tot 145,0 miljoen jaar geleden). Ze waren op de aarde aanwezig van ongeveer 400 tot 66 miljoen jaar geleden en zijn toen samen met de dinosaurussen verdwenen.

Onze oudste fossielen zijn exoskeletten van trilobieten en komen uit Frankrijk. Het zijn resten uit het devon (+/- 420 tot 360 miljoen jaar geleden). Trilobieten behoren met de Ammonieten tot de meest succesvolle diersoorten die de aarde ooit hebben gekend. Ze waren hier aanwezig vanaf ongeveer 520 tot 250 miljoen jaar geleden.

Boven de kasten hangt een gedeeltelijk skelet van een voorloper van de vinvis uit het laat mioceen. Het unieke aan dit stuk is dat alle botten zijn afkomstig van hetzelfde dier.

Ook in de kast van de ijstijddieren tref je nog verscheidene fossielen aan. Deze zijn echter jonger en dateren uit het pleistoceen (+/- van 2,5 miljoen tot 12.000 jaar geleden). In onze streken worden de stukken meestal gedateerd tussen 40.000 en 25.000 geleden.